

Mõtteviive siit- ja sealtpoolt Volgat

Ajaloost on teada, et Stalingradi lahingus seisid vastamisi kaks miljonilist armeed. Kaks miljonit meest, kummalgi pool miljon. Miljon selleks, et tappa ja anastada. Miljon selleks, et langedes vabastada.

Meie, noorem generatsioon, ei suuda kunagi täie selgusega ette kujutada, mida tähendab Stalingrad tema ellujäänud kaitstajale. Ei suuda ka kõige loetu ja nähtu põhjal.

Mamaj kurgaan. Tuttav ja palju kordi kuuldud nimi. Tänavu 2. veebruaril tähistame Stalingradi lahingu 30. aastapäeva. Mamaj kurgaan oli suure heitluse sõlmpunkt. 15. oktoobril 1967. aastal avati siin memoriaalkompleks, mille rajamiseks kulus autorite kollektiivil NSV Liidu rahvakunstniku Vutšetiitši juhtimisel seitse aastat.

Suurejooneline mälestusmärk on püstitatud sellele miljonile, kes löi tagasi vaenlase väevukaid riinakuid, oli tugevam surmast; neile, kes langesid, neile, kes ellu jäid.

Kõik skulptuurid ja rajatised on betoonist, nad näivad rangete

ja karmidena. Tutvumine mälestusmärgiga algab kurgaanil Volga-poolselt jalamilt, Lenini prospektilt. Sissejuhatav kompositsioon kutsuv rahvast austama oma kangelas. Mööda laia treppi tõusevad külastajad kurgaanile. Püramiidpaplite allee viib kompositsiooni juurde, mis sümboliseerib Stalingradi lahingu rasket aega. Meie ette kerkib figuur Nõukogude sõdurist, kes surma põlates tõusis kodumaa kaitsele. Kuju fooniks on varem

seinad. Niisuguseid võis näha kolmkümmend aastat tagasi Stalingradis igal sammul. Vasak pool on pühenatud stalingradlaste töotusele, parem lahinguile Volga kaldal. Kõik näib nagu kivisse raiutud kroonika.

Edasi läheb terrass Kangelaste väljakule. Keskele jääb veesilm, selle ääres seisavad skulptuurid, mis kõnelevad sõdurite, madruste, neidude-võitlejate, ohvitseride kangelastegudest. Teisel pool basseini oleks nagu lahti rullitud saja meetri pikkune betoonist lipp. Sellele on kirjutatud: «Raudne tuul löi neile näkku, kuid nad läksid edasi ja...

